مقاله
پژوهشی

بررسی رابطه عزت نفس و نگرش مذهبی در دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی بجنورد۱۳۹۲

افسانه گرشاد[۱*]، میترا هاشمی[۲]، اعظم حاتمی[۳]، بهناز حسین پور[۳]، ناهید استادی[۳]، عاطفه حسین زاده[۳]، عادله تاج زاده[۳]، سوسن بهروان[۳]، هانیه خانی[۳]

[۱]کارشناس ارشد پرستاری عضو هیات علمی دانشکده پرستاری مامایی، داشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی، بجنورد، ایران
[۲]کارشناس ارشد آمار دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی، بجنورد، ایران
[۳]دانشجوی کارشناسی پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی، بجنورد، ایران
[*]**نویسنده مسئول:** دانشکده پرستاری مامایی، داشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی، بجنورد، ایران
پست الکترونیک: garshadafsaneh12@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: *باورهای مذهبی در تمام جنبه های زندگی رانشناختی بشر تاثیرات به سزایی دارد و تقویت این باورها باعث افزایش عزت نفس سلامت روان کاهش خشم واعتیاد می شود این مطالعه با هدف تعیین رابطه عزت نفس و نگرش مذهبی دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی بجنورد در سال تحصیلی ۱۳۹۲- ۱۳۹۳ بر حسب مقطع و رشته تحصیلی سکونت و یا عدم سکونت در خوابگاه و وضعیت تاهل و قومیت انجام شده است.*

مواد و روش کار: *در این طرح روش مطالعه از نوع توصیفی بوده و جامعه آماری آن دانشجویان پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی بجنورد بوده اند که با توجه به روش نمونه گیری تصادفی ساده ۱۲۰ نفر مشارکت داشته اند به منظور گردآوری داده ها از پرسشنامه مشتمل سنجش نگرش مذهبی و عزت نفس که روایی و پایایی آن تایید شده بود مورد استفاده قرار گرفت. در این مطالعه جهت تحلیل داده ها از شاخص های توصیفی شامل (میانگین، انحراف معیار، درصد) و همچنین از آزمون تی مستقل، آنالیز واریانس یک طرفه، همبستگی پیرسون با استفاده از نرم افزار SPSS16 انجام شد.*

یافته ها: *با توجه به ضریب همبستگی پیرسون که مقدار آن ۰/۲۲۲ بدست آمد و مقدار معنی داری ۰/۰۰۸ نشان داد که ارتباط مستقیم بین این دو متغیر وجود دارد و با افزایش گرایش مذهبی میزان عزت نفس افزایش پیدا می کند.*

نتیجه گیری: *بین گرایش مذهبی و میزان عزت نفس ارتباط معناداری وجود دارد.*

واژه های کلیدی: *عزت نفس، نگرش مذهبی، دانشجویان، دانشگاه علوم پزشکی*

مجله دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی سال۹۵؛ دوره ۸ (۳): ۴۴۵-۴۳۹
Journal of North Khorasan University of Medical sciences 2016;8(3):439-445

وصول: ۹۵/۳/۱۱
اصلاح: ۹۵/۶/۱۵
پذیرش: ۹۵/۹/۲۰

DOI: *10.18869/acadpub.jnkums.8.3.439*
Cite this article as: *Garshad A, Hashemi M, Hatame A, Hossienpour B, ostade N, Hossienzadeh A, et al . Examine the relationship between self-esteem and religious attitudes nursing students Bojnoord 2013. jnkums. 2017; 8 (3) :439-445*

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-03]

مقدمه

دین برای آدمی موهبتی است که او را به یک فلسفه حیات مسلح کرده و به عقل وی روشنگری می بخشد، بر اراده تاکید دارد و آن را می پرورد، به آدمی کمک می کند تا به فرمانهای عقل گردن نهد. نیازهای اساسی روح به ویژه نیاز به عشق و جاودانگی را تحقق می بخشد و از این روست که تار و پود زندگی انسان با باورهای دینی تنیده شده است [۱].

دور ماندن از باورهای اصیل مذهبی راه را برای ابتلای فرد به کشمکش های درونی و روانی، احساس پوچی و بی هدفی و یاس و ناامیدی در برابر محرومیت ها، ناملایمت ها و فشارهای روانی هموار می کند [۲].

توکل بر خدا که منبع فنا ناپذیر قدرت و توانایی است، موجب افزایش مقاومت در برابر مشکلات و حوادث زندگی می شود [۱]. در دیدگاه اسلام، مذهب چهارچوب جهان بینی است که تلاشها، خلاقیت و تفکرات بشری در داخل آن شکل گرفته یا باید شکل بگیرد [۳]. اعتقادات مذهبی با سرنوشت انسان پیوند خورده و جوشش های این عقاید در قلب انسان، اصول دیگر زندگی انسان را عمیقا تحت تاثیر قرار می دهد [۴]. جنبه های معنوی مذهب با تمرکز بر روی هیجانات مثبت، ممکن است با روابط گرم و افزایش حمایت اجتماعی رابطه داشته باشد که هر دوی آنها باعث افزایش سطح سلامت روانی فرد می شود [۵].

نتایج مطالعات متعددی در نقاط مختلف جهان مذهب را به عنوان نیروی حمایت کننده در کاهش فشارهای روانی، تمایل به فساد و همچنین افزایش رضایت از زندگی معرفی کرده اند [۶-۱۰]. یکی از مهمترین عواملی که تحت تاثیر معنویات و باورهای مذهبی قرارمی گیرد عزت نفس است [۱۱]. به عقیده برخی از محققان، عزت نفس عبارت است از ارزشی که خصوصیات و صفات روانی خود پنداره برای فرد دارد و از اعتقادات فرد در مورد تمام چیزهایی که در او وجود دارد، ناشی می شود [۱۲]. شخصی که عزت نفس دارد خود را به گونه مثبتی ارزیابی نموده و برخورد مناسبی با خود و دیگران دارد [۱۳]. عزت نفس از دو بخش به هم مرتبط تشکیل می شود: یکی داشتن احساس اطمینان در برخورد با چالش های زندگی، باورهای خود توانمندی و دیگری احساس داشتن صلاحیت برای خوشبخت شدن [۱۲]. بیشتر صاحب نظران برخورداری از عزت نفس را به عنوان عامل مرکزی و اساسی در سازگاری عاطفی-اجتماعی فرد می دانند و چون میزان عزت نفس در سلامت روانی نقش به سزایی دارد بر اهمیت آن تاکید دارند [۱۳]. از آنجا که عزت نفس، قطعی ترین عامل در روند رشد روانی فرد به شمار می رود و تاثیرات برجسته ای در جریان فکری، احساسات، تمایلات، ارزش ها و هدفهای وی دارد، هر اندازه که فرد در کسب عزت نفس دچار شکست شود، دستخوش اضطراب، تزلزل روانی و بد گمانی از خود، حقیقت گریزی و احساس عدم کفایت از زندگی می شود. فردی که از احساس خود ارزشمندی زیادی برخوردار است به راحتی می تواند با تهدید ها و وقایع اضطراب آور زندگی، بدون تجربه برانگیختگی منفی و از هم پاشیدگی روانی رویارویی کند [۱۳]. به نظر می رسد پیشرفت تحصیلی و عزت نفس رابطه متقابل دارند زیرا خودباوری و تلقی مثبت از خویشتن در یادگیری و ایجاد انگیزش برای تحصیل اثر می گذارد و موجب پیشرفت تحصیلی می گردد و از طرف دیگر، موفقیت های تحصیلی در رسیدن به مدارج بالا در کار آموزش، موجب ارتقای عزت نفس می شود [۱۳].

توجه به اینکه دانشجویان به عنوان نیروهای جوان و فعال جامعه به شمار می روند و عزت نفس می تواند بر جنبه های اجتماعی، تحصیلی- خانوادگی و عمومی آنها تاثیرگزار باشد و همچنین به دلیل وجود اطلاعات اندک در زمینه ارتباط بین باورهای مذهبی و عزت نفس در دانشجویان، این مطالعه با هدف تعیین ارتباط بین باورهای مذهبی و عزت نفس در دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی بجنورد انجام شد.

روش کار

این مطالعه بصورت توصیفی –تحلیلی به روش مقطعی بر روی ۱۲۰ نفر از دانشجویان پرستاری مشغول به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی بجنورد در سال ۹۳-۱۳۹۲ انجام شد. جامعه آماری مطالعه کلیه دانشجویان کارشناس پرستاری ورودی سالهای ۸۸ تا ۹۲ دانشکده پرستاری و مامایی شهرستان بجنورد تشکیل دادند که درسال ۱۳۹۲ مشغول به تحصیل بودند. به این منظور به روش نمونه گیری تصادفی ساده نمونه ای متشکل از ۱۲۰ دانشجوی

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-03]

کارشناس پرستاری انتخاب شدند. هر دانشجو به سه پرسشنامه (دموگرافیک، عزت نفس و جهت گیری مذهبی) پاسخ داد. در پژوهش از ابزارهای الف) پرسشنامه دموگرافیک، ب) پرسشنامه سنجش نگرش مذهبی که در خرداد ماه ۱۳۸۷ توسط خدایاری فرد و شکوه یکتا تهیه شده بود، استفاده گردید. این پرسشنامه نگرش سنج شامل ۴۰ سوال می باشد که به هر سوال بر روی مقیاس سنج نوعی، از گزینه ای کاملا مخالف در سوی منفی تا کاملا موافق در سوی مثبت پاسخ داده شد. همچنین در پایان پرسشنامه ۴۰ سوالی یک پرسشنامه خود سنجی اضافه شده است که در آن میزان مذهبی بودن خود، خانواده، همکلاسی ها، آشنایان و افراد غیر آشنا و افراد کاملا غریبه را در یک مقیاس سنج گزینه ای از کاملا مذهبی تا کاملا غیر مذهبی ارزیابی می کرد. پرسشنامه خود سنجی با هدف افزودن به صحت و دقت پاسخ های آزمودنی به مواد پرسشنامه اصل اضافه شده است. نمره گذاری پرسشنامه براساس مقیاس پنج تایی لیکرت صفر برای کاملا مخالف تا ۴ برای کاملا موافق انجام می شود. با جمع نمره ها نمره کلی آزمودنی در مورد نگرش مذهبی وی به دست می آید. نمره زیاد: نشان دهنده گرایش مذهبی قوی تری است. پایایی و روایی پرسشنامه ۹۴-۹۶ گزارش شده است. ضریب پایایی از روش باز آزمون ۹۱ ٪ و به روش دو نیمه کردن روش اپیرمن-لومن برای کل پرسشنامه ۸۲ ٪ و به روش گاتمن ۸۰ ٪ به دست آمده است [۱].

پرسشنامه روزنبرگ: این مقیاس دارای ۱۰ ماده بوده. نمره گذاری این پرسشنامه به صورت +۱ و -۱ است. به این معنا که در سوالاتی که حاکی از عزت نفس بالاست (سوال ۱ تا ۵) پاسخ موافق نمره +۱ و پاسخ مخالف -۱ می گیرد و در سوالاتی که حاکی از عزت نفس پایین است (سوال ۶ تا ۱۰) پاسخ موافق نمره -۱ و پاسخ مخالف +۱ می گیرد، جمع جبری نمرات را به دست می آوریم. نمره بالاتر از صفر نشان دهنده عزت نفس بالا و نمره کمتر از صفر نشان دهنده عزت نفس پایین است. هر چه نمره به دست آمده بالاتر باشد، عزت نفس بالاتر است. پایایی این آزمون با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰درصد برآورد شده است و برای تعیین اعتبار علمی ابزار از روش روایی محتوایی استفاده شده است [۱۴].

در این مطالعه جهت تحلیل داده ها از شاخص های توصیفی شامل (میانگین، انحراف معیار، درصد) و همچنین از آزمون تی مستقل، آنالیز واریانس یک طرفه، همبستگی پیرسون با استفاده از نرم افزار SPSS16 انجام شد.

یافته ها

مطالعه حاضر بر روی ۱۲۰ نفر از دانشجویان کارشناسی گروه تحصیلی پرستاری ورودی سال های ۸۸ تا ۹۲ در دانشکده پرستاری مامائی شهرستان بجنورد انجام گرفت، نتایج مطالعه نشان داد ۳۵ نفر (۳۰٪) از دانشجویان مذکر و ۸۵ نفر (۷۰٪) مونث بودند. از این تعداد ۱۰۰ نفر (۸۳/۳٪) مجرد، ۱۸ نفر (۱۵٪) متاهل و ۲ نفر (۱/۷٪) مطلقه بودند. میانگین سنی دانشجویان شرکت کننده ۲۲±۲/۵ بدست آمد. از بین افراد مورد مطالعه ۴۰ نفر (۳۳/۳٪) فرزند اول، ۲۶ نفر (۲۱/۷٪) فرزند دوم و ۱۷ نفر (۱۴/۲٪) فرزند چهارم خانواده بودند. سال ورود به دانشگاه شرکت کنندگان در این مطالعه بین سال های ۸۸ تا ۹۲ بود که ۵۵ نفر (۴۵/۸٪) از دانشجویان ورودی سال ۱۳۹۲ و ۴۳ نفر (۳۵/۸٪) ورودی سال ۱۳۹۱ بودند. همچنین ۷۷ نفر (۶۴/۲٪) از دانشجویان شرکت کننده متعلق به قومیت فارس و ۱۷ نفر (۱۴/۲٪) متعلق به قومیت کرد بودند. ۱۰۸ دانشجو (۹۰٪) ساکن خوابگاه، ۹ نفر (۷/۵٪) کنارخانواده ، ۳ نفر (۲/۵٪) دارای منزل استیجاری بودند.

ضریب همبستگی پیرسون بین دو متغیر عزت نفس و گرایش مذهبی ارتباط مستقیم معناداری نشان داد r=۰/۲۲۲, p =۰/۰۰۸. میانگین عزت نفس ۱/۴ ±۰/۱۵ و میانگین نگرش مذهبی ۳/۷ ±۰/۵۴ بود. آزمون تی مستقل بین میانگین نگرش مذهبی و عزت نفس در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری نشان نداد همچنین بین عزت نفس و نگرش مذهبی دانشجویان ورودی سال های ۸۲ تا ۹۲ تفاوت معناداری مشاهده نشد. میانگین نگرش مذهبی و عزت نفس در بین قومیت آذری، ترکمن، فارس، کرد و سایر قومیتها تفاوت معناداری نداشت، همچنین تفاوت معناداری بین عزت نفس و نگرش مذهبی در بین دانشجویان بومی و غیر بومی وجود نداشت جدول ۱-۱

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-03]

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نگرش مذهبی و عزت نفس بر اساس متغیرهای دموگرافیک

		نگرش مذهبی	عزت نفس
وضعیت تاهل	متاهل	۳/۶±۰/۵۸	۱/۴۱±۰/۱۵
	مجرد	۳/۷±۰/۵۳	۱/۴±۰/۱۵
جنسیت	دختر	۳/۷ ±۰/۵۳	۱/۳±۰/۱۷
	پسر	۳/۶ ±۰/۵۸	۱/۴±۰/۱۴
سال ورود	سال۸۸	۲/۸	۱/۴
	سال۹۰	۳/۷ ±۰/۳۸	۱/۴۱ ±۰/۱۴
	سال ۹۱	۳/۶ ±۰/۵۳	۱/۴ ±۰/۱۳
	سال۹۲	۳/۷ ±۰/۵۴	۱/۳۹ ±۰/۱۷
	آذری	۳/۲۸ ±۰/۹۳	۱/۳ ±۰/۱۷
قومیت	ترکمن	۳/۶۳ ±۰/۵۹	۱/۴ ±۰/۱۴
	فارس	۳/۷۷ ±۰/۴۷	۱/۴۱ ±۰/۱۴
	کرد	۳/۸۲ +۰/۴۸	۱/۳۷ +۰/۱۷
	سایر	۳/۷۱ ⊥۰/۵۴	۱/۴۲ ⊥۰/۱۲
بومی	بومی	۳/۳۱ ±۰/۶۳	۱/۴۱ ±۰/۰۹۲
	غیر بومی	۳/۷۴ ±۰/۵۳	۱/۴ ±۰/۱۵

بحث

این پژوهش نشان داد که گرایش مذهبی تاثیر مثبت چشم گیری در ارتقائ میزان عزت نفس داشته است. به طوریکه با افزایش گرایش مذهبی میزان عزت نفس نیز افزایش پیدا کرده است. پژوهش های انجام شده نشان دهنده تاثیر باور های مذهبی و ایمان دینی بر افزایش عزت نفس افراد بوده است. در بررسی زهرا خاکساری (۱۳۹۱) نتایج نشان داد بین تصور مثبت از خدا با سلامت روان و عزت نفس همبستگی مثبت وجود دارد [۱۳].

در بررسی فرینگ، میلر و شاو[1] (۱۹۹۷) ارتباط مثبت معنی داری میان باور های مذهبی و سلامت روانی، امیدواری و سایر جنبه های مثبت خلق دیده شد [۱۵].

کامر فورد[2] (۱۹۹۳) نیز گزارش کرد که باورهای مذهبی موجب تقویت عزت نفس و کاهش افسردگی می شود [۱۶]. ژورن و جانسون[3] (۱۹۹۷) نیز شرکت در فعالیت های مذهبی را دارای تاثیر زیادی بر سلامت روانی افراد مورد بررسی دانسته و بر این باورند که فعالیت های مذهبی امید به زندگی را در آنها تقویت می نماید [۱۷].

لیندگرن[4] نیز شواهد زیادی را که نشان دهنده تاثیر مثبت باورهای مذهبی بر زندگی مددجویان و درمان بیماری هاست ارائه نموده است [۱۸].

بنابراین با توجه به یافته های این پژوهش می توان بیان کرد که بالا بودن نگرش مذهبی در زمینه بهداشت روانی به ویژه عزت نفس افراد می تواند بسیار سودمند باشد و عزت نفس می تواند بر جنبه های اجتماعی-تحصیلی-خانوادگی و عمومی افراد تاثیر گذار باشد.

از محدودیت های این پژوهش می توان به شرایط روحی و جسمی واحد های پژوهش در زمان پرکردن پرسشنامه مخصوصا ارزیابی عزت نفس نام برد.

نتیجه گیری

بطور خلاصه نتایج پژوهش نشان داد که با افزایش گرایش مذهبی میزان عزت نفس نیز افزایش پیدا می کند. با توجه به نتایج پژوهش حاضر و مطالعات پیشین در پایان پیشنهاد می شود که جهت ارتقاء سلامت روانی افراد

1-Fehring, Miller, Shaw
2-Commerford
3 -Zorn, Johnson
4-Lindgeren

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-03]

راهکارهایی مناسب در جهت پرورش اعتقادات مذهبی و بالا بردن عزت نفس اتخاذ گردد.

1)Fehring
2)miller
3)show
4)commerFord
6)Johnson
7)lindgren

تشکر و قدردانی

این پژوهش در قالب طرح به شماره ثبت۸۱۸پ۹۳ تاریخ ثبت در شورای پژوهش۹۳/۸/۱۰ تاریخ ثبت در شورای اخلاق ۹۳/۱۲/۱۸ با حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی انجام شده است. بدین وسیله از معاونت پژوهشی دانشگاه قدردانی می شود. در پایان از تمامی دانشجویانی که ما را در به ثمر رساندن این پژوهش یاری رسانده اند نهایت سپاس و امتنان را دارم.

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-03]

References

1. Khodayarifard M, Shokouhi Yekta M, Ghbari Bonab B, Preparing a scale to measure religious attitudes of college students, Journal of psychology 2000; 4(3):268-285
2. Zohour A.r, Tavakoli A, Religious attitudes of the students of Kerman University of Medical sciences, Journal of ARMAGHAN DANESH, 2003; 7(28): 45-52.
3. S. H, Gilroy A. Islam, Religion, History and Civilization.2008 Page3 Nasr 3
4. Ouch Yvakhym, Sociology of Religion, translated by Azadegan G.publication Semat 2009page 3
5. VaillatG, Templeton J, Ardelt M ,“ et al”, The natural history of Male mental health : Health and religious involvement, Journal of social science and medicine 2008 Jan; 66(2): 221–231...
6. Levin J,ss, Vanderpool h.y, Relation factors in physical health and the prevention of illness, Prevention in human services, G.1991,p41-64.
7. Veleriet D ; Laurie A, Acognitive model of religions influence on health, Journal of psychology, ,1997no 5, p12.
8. Nealman J, persaud R, Why do psychiatrists neglect religion, British journal of medical psychology 1995 no 68, p78-169.
9. Francis listlie J,Lewis john, M, Brown lourence B, Personality and religion among under graduate students in the united kingdom, united states, Australia & Canada,Journal of psychology & Christianity 1995 no14,p262-280.
10.Lurry ventis W, The relationships between religion and mental health, Journal of social issues1995 no15, p33-48.
11.Javan bakht, M Ziaee SA, Homam SM, “et al”, Effect of fasting during Ramadan on self-esteem and mental health, Fundamentals of Mental Health 2010, Issue 4 (11), page 268.
12.Nathaniel Branden, Psychology self-Esteem,Translate By Gharache daghi M.2015 page 51.
13.Khaksar iZ, KhosraviZ, God and his positive and negative thought and its relationship with self-esteem and mental health of students, Psychology and Religion 2012 vol 5 no2, Page 83-95[Persian]
14.Gnjy H,personality assessment questionnaire,Tehran:publication Savalan 2007[Persian]
15.Fehring R ,Miller G , Shaw C, Spiritual Well-being , religiosity, hope, depression and other mood states in olderly people coping with cancer, oncology nursing fourm 1997 ;24,663-671
16. Commerford M , Relationship of religion and perceived social support to self steem and depression in nursing home residents , fordham : Fordham Uni-Versity press 1993.
17.Zorn c ,Johnson m, Religious Well – being in roninstitutiaonalized elderly woman, Health – care for Woman International 1997; 18,209- 219.
18.Lindgeren K, Cousey R, Spirituality and Serious mental illness : a two part study; Psychosocial rehabilition journal 1995; 18,. 93-111.

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-03]

Original Article

Examine the relationship between self-esteem and religious attitudes nursing students Bojnoord 2013

Garshad A[1], Hashemi M[2], Hatame A[3], Hossienpour B[3], ostade N[3], Hossienzadeh A[3], Tajzadeh A[3], Behravan S[3], KHane H[3]*

[1]M.Sc Nursing, Faculty member, Department of Nursing and Midwifery ,North khorasan University of Medical sciences, Bojnurd ,Iran
[2]M.ScStatistical ,North Khorasan University of Medical Sciences ,Bojnurd ,Iran
[3]BS nursing students North Khorasan University of Medical Sciences, Bojnurd
***Corresponding Author:** North Khorasan University of Medical sciences,Bojnurd ,Iran
Email: garshadfafsaneh12@gmail.com

Abstract

Background & Objectives: *Religious beliefs have a significant impact on all aspects of human life and strengthening of these beliefs increases the self-esteem, mental health, and decreases the addiction and anger. This study aimed to determine the relationship between self-esteem and religious attitudes of nursing students in North Khorasan University of Medical sciences between 1392-1393. This study considers the discipline, grade, residence or non-residence in the hostel, marital status, and ethnicity.*

Materials and Methods: *This descriptive study was done by participation of 120 nursing and midwifery student. Religious attitudes and self-assessment questionnaire was used to collect data which was approved in the case of reliability and validity. . Descriptive indicators (mean, standard deviation, percent) as well as independent t-test, ANOVA, Pearson correlation were used via the spss16 software to analyze the data.*

Results: *According to the Pearson correlation coefficient values were 0.222 and 0.008. There was a direct significant correlation between these two variables.*

Conclusion: *There is a significant correlation between religious affiliation and self-esteem.*

Keywords: *self-esteem, religious attitudes, students, University of Medical Sciences*

Journal of North Khorasan University of Medical sciences 2016;8(3):439-445

Received: 31 May 2016
Revised: 5 Sep 2016
Accepted: 10 Dec 2016

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-03]